

Kısa Filmcilerle Söyleşi:

M. Cem Öztüfekçi, Mehmet Can

Mertoğlu, Mustafa Emin Büyükcoşkun

27 Kasım 2008 tarihinde Mithat Alam Film Merkezi'nin konuğu üç genç yönetmen oldu. Merkezin desteğiyle çektikleri kısa filmlerle yurtiçinde ve dışında çeşitli festivallere katılan ve ödüller alan Mustafa Emin Büyükcoşkun ve Mehmet Can Mertoğlu yanı sıra 2008'de çektiği *Ayak Altında* kısa filmle birçok ödülleri kazanan M. Cem Öztüfekçi; sinemaya olan ilgileri, kısa film çekmeye başlayışları ön hazırlık ve çekim sürecinde yaşadıkları ve festival deneyimleri üzerine keyifli bir söyleşi gerçekleştirdiler. Moderatörlüğünü Merkez Direktörü Yamaç Okur'un yaptığı söyleşiden önce *Ayak Altında* (Cem Öztüfekçi, 2007), *Yokuş* (Mehmet Can Mertoğlu, 2008) ve *Sardunya* (Mustafa Emin Büyükcoşkun, 2008) isimli filmler izlendi.

Cem, sen Marmara Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi'nde sinema öğrenimi görüyorsun. Robert Kolej'den mezun oldun. Seni sinema okumaya iten şey neydi?

Cem Öztüfekçi: On beş yaşındayken *Ayak Altında*'nın (2007) da sanat yönetmeni olan arkadaşım Emir Şahoğlu ile birlikte haftasonu Bursa'ya gittiğimizde farklı türlerde 5 tane videokaset kiralardık. *Masumiyet*'i (Zeki Demirkubuz, 1997) izlemiştik. Aslında izlediğimizde hiçbir şey anlamadık çünkü daha on beş yaşındaydık. 1999 ya da 2000 yılıydı. Sonra bir daha izledik ve "Ben de böyle bir filmler yapmak istiyorum." diye içimden geçirdim. Sinema okuma hayalini orada, lisede yatılı okurken kurdum. Son-

ra lise 3'te, kimsenin haberi olmadan Türkçe-Sosyal'e geçtim ve üniversitede sinemayı seçtim.

Ailen bu kararına nasıl yaklaştı, kızdılar mı?

Cem Öztüfekçi: Hayır, desteklediler. Yatılı olunca belli özgürlükleri kazanıyorsunuz. Ondan sonra, bağımsız işlerde ve kısa filmlerde bir şekilde sinemayla tanıştım. Şimdi ise bana ulaşan insanlara destek olup, onların işleriyle uğraşıp onlardan öğrenerek devam etmeye çalışıyorum. Mesela Bulut Film'in hem *Tatil Kitabı* (Seyfi Teoman, 2008) hem de *Karabulut* (Theron Patterson, 2008) filmlerinde asistanlık yaptım.

Sinema okumak hayatınıza neler kattı?

Cem Öztüfekçi: Hüseyin Karabey'le tanıştım, şu anda filmi *Gitmek* (Hüseyin Karabey, 2007) vizyonda. Hepinizin de görmesini öneririm. Hüseyin Karabey beni hayatta zenginleştiren insanlardan biridir. Hem politik bakış açım da, hem sinema yapma yöntemi konularında beni etkiledi. Ama bugünkü aklım olsa herhalde Boğaziçi Üniversitesi'nde bir Sosyal Bilimler bölümünde okurdum. Yurtdışında yönetmenlerin çoğu yirmi dört yaşından sonra sinema okuyor. Çünkü insanlar belli bir olgunluğa ve söylenecek sözcüğe sahip olmaya başlıyor. Beş sene önce olsa Boğaziçi'nde okuyup, sektörde önce alaylı olurdu. Şu anda yaptığım bu ve hala öğrenciyim.

Mehmet Can Mertoğlu, biraz da seni tanıyalım.

Mehmet Can Mertoğlu: Ben Akhisar'da, bu filmin (*Yokuş*) geçtiği yerde büyüdüm. O zamanlar ortaoğulda, çok starlı Hollywood filmlerini izleyerek sinemaya giriş yaptım. Sonra İzmir'e lise okumaya gittim. Sinemayla olan ilişkim burada da benzer bir şekilde devam etti. Lise bire geçtiğim zaman, artık film ayırt etmeye başlamıştım. Çok fazla film izliyordum ve lise ikiye geçerken arkadaşlarla bir sinema kulübü kurduk. Orada her hafta öğrencilere film gösteriyorduk. Kendi düşüncemizde nitelikli olduğuna inandığımız işleri gösteriyorduk. Türk filmlerinden *Meleğin Düşüşü* (Semih Kaplıanoğlu, 2004), *Gemide* (Serdar Akar,

1999), *Uzak* (Nuri Bilge Ceylan, 2002), yabancı filmlerden de Bergman filmleri gibi... Ben bu aşamada Mülkiye'ye (Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi) gitmek istiyordum, matematiğim çok kötüydü. Bu nedenle Sözel bölümden bir tercih yapmaya karar vermiştim. Altyazı Aylık Sinema Dergisi'sini sürekli takip ediyordum. Mithat Alam Film Merkezi'nin varlığında da haberdardım. Boğaziçi Üniversitesi'nden çok fazla yönetmen çıktığını ve bunların yolunu takip edebileceğimi düşündüm. Bir Sosyal Bilimler Fakültesi tercih etmeye ve sonra da master yapmak için yurtdışına çıkıp sinema okumaya karar verdim. Sınavda Boğaziçi Üniversitesi, Türk Dili Edebiyatı Bölümü'nü kazandım. Onun ardından da daha ilk gün merkeze geldim

Mehmet Can okula ilk girişiyle birlikte Sinefil dergisinin editörü oldu. Filmiyle ilgili yoğunluğu nedeniyle artık editör değil ama ileride belki aramıza geri döner. Aklında ilk günden itibaren film yapmak vardı. Bana hikâyeyi anlattı, "Nasıl destek alabiliriz?" diye sordu. Bu bağlamda farklı kişilerle tanışması çok iyi oldu. Cem (Öztüfekçi) ve Orkan'la¹ tanıştı. Kısa filmde özellikle size inanan insanların olması lazım. Liseden yeni gelen birinin birden bire böyle bir projeye girmesi aslında çok zordur. Bu bağlamda Mehmet Can şanslıydı. Mustafa Emin Büyükcoşkun'a dönelim şimdi de. Mustafa, senin de Mithat Alam Film Merkezi ile yakın bir ilişkin var. Hatta Merkez'den önce Mithat Alam'la bir tanışıklığınız var. Bize biraz bundan bahseder misin?

Mustafa E. Büyükcoşkun: Çağaloğlu Anadolu Lisesi mezunuyum. Sinemayla uğraşmaya lisede başladım. Ondan önce hayatımda sinema gibi bir şey pek yoktu, sosyal ve sınıfsal açıdan da uygun bir pozisyonda değildim. Lisede bir öğrenim bursu almaya başladım ve o şekilde hayatımda sosyal ve kültürel faaliyetlere zaman ayırabilir

¹ MAFM Kısa Film ve Belgesel Çalışma Grubu koordinatörü olan Orkan Bayram, Mehmet Can Mertoğlu'nun *Yokuş* filminde yapımcı ve kurgucu, Mustafa Emin Büyükcoşkun'un *Sardunya* filminde ise görüntü yönetmeni olarak çalışmıştır.

hale geldim. Böylece festivalleri takip etmeye başladım. Onun öncesinde de şöyle ilginç bir şey anlatmak isterim; İlk defa ben liseye başladığımda ailecek sinemaya gitmiş-tik. İzlediğimiz film *Kuşlar Kanatlı Uygarlık* (Le Peuple Migrateur, Jacques Perin, 2001) isminde bir belgeseldi. Olağanüstü görüntülere sahip bir belgeseldi ve ben daha önce böyle bir film görmemiştim. Yani ondan önce hatırladığım film *Spacejam* (Joe Pytka, 1996) gibi çocuk filmleriydi. Başka bir sinema deneyimim olmamıştı. O yüzden de öyle sıra dışı bir şeyle tanışınca gerçekten etkilendim. Orada bir iki fragman gördüm. Bir tanesi *Uzak* filminin fragmanı, diğeri ise *Kanlı Pazar* (Bloody Sunday, Paul Greengrass, 2002) adında, IRA'yı anlatan politik bir filmin fragmanıydı. Ondan sonra ayda iki defa sinemaya gitmeye başladım. Beyoğlu Sineması'na gidip gelmeye, İstanbul Film Festivali'ni takip etmeye başladım ki İstanbul Film Festivali Türkiye'deki pek çok sinemacı için okul olan bir yerdir. Mithat Bey'le ise üniversiteye başladığım yaz, bir film festivaline giderken uçakta tanışmıştık. Merkezle bağlantım bu sayede okula gelmeden kurulmuş oldu.

Mithat Bey uçakta bir lise öğrencisiyle tanıştığın bahsetmiş, çok etkilenmişti. Ben de "Hemen merkeze gel-sin." demiştin. Sonra Mustafa Emin buraya geldiğinde, o lise öğrencisi olduğu ortaya çıkınca çok şaşırmıştık.

Mustafa E. Büyükcoşkun: Lisedeyken, filmimde jenerikte gördüğünüz Hayal Perdesi Sinema Topluluğu'yla tanıştım. Orada İhsan Kabil'in yürüttüğü bir atölye vardı. Aslında çok uzun zamandır sürdürdüğünü bildiğim ve bir şekilde vakit ayıramadığım bir şeydi. Lise 2. sınıfta o atölyeye dâhil oldum. Ekip olarak sürekli film seyredip tartışmalar yapıyorduk. O süreç sinemayla düşünmek, bir sinema fikriyatı oluşturmak açısından önemliydi. Bir yandan da film seyredirken bir seçicilik oluşmuştu; popüler sinemaya, biraz politik düzlemde de olsa, mesafeli bir duruş. Bu, beni Avrupa sinemasına ve sanat sinemasına yönlendirmiş oldu. Üniversiteye başladığım sene, topluluk olarak Mecid Mecidi'yle bir atölye yaptık. İstanbul'a geldi ve beraber bir hafta geçirdik, bir film çektik. Bütün o film-

ler benim sinemayla olan ilişkiyi geliştiren şeyler oldu ve işte en sonunda geçen sene *Sardunya'yı* (Mustafa E. Büyükcoşkun, 2008) yaptık. İkinci atölye için İran'a gittiğimizde Mecidi bize senaryo ödevi vermişti. Mecidi ve Nurhani Keşadi, o senaryolar arasında benim senaryomu çekilebilir buldular ve çekmemi tavsiye ettiler. Aslında o sıralar hikâyeyi filmleştirmeyi çok düşünmüyordum çünkü pek cesaret edemiyordum. Fakat Mecidi onay verip Bilim ve Sanat Vakfı destek çıkınca, 2007 Ağustos'unda *Sardunya'nın* çekimlerini bitirdim.

Hem *Ayak Altında* (Cem Öztüfekçi, 2008) için, hem *Yokuş* (Mehmet Can Mertoğlu, 2008) için soruyorum, bu konuları seçmenizin özel bir nedeni var mı?

Mehmet Can Mertoğlu: Benim aklımda bir takım olaylar vardı. Mesela, bir kadın sabah hastaneye doğurmak için gelir ve ölür. Film bunun üzerine kuruldu. Esasında bir hizmetlinin yaşamı falan yoktu kafamda. Böyle bir olayı nasıl anlatırım, nasıl bir dünyada kurabilirim diye düşünürken en bunu en iyi biçimde, bir hastane hademesinin yaşamının irdeleyerek anlatabileceğimi düşündüm. Nereden aklıma geldi hala tam bilmiyorum ama mesela benim babaannem bu şekilde ölüyor, yani doğurmak amacıyla hastaneye gelip o gün bebeğiyle birlikte ölüyor. Burada da öyle bir olay var ama bunu düşünerek yazmadım. Bir de babam o hastanede doktor ve bu şekilde işler yaptığını gördüm. İşte bunun üzerine hikâyeyi kurguladım.

Cem Öztüfekçi: Benim derdim hepimizinki gibi iyi film yapmak ve genelde o filmde kendime dair bir şeyler söylemek. Bu çok bireysel de olabilir, çok toplumsal da olabilir. Okuduğum bir gazete haberinde maden işçilerinin her gün aileleri ile helalleşerek işe gittiği yazıyordu. Bizler küçükken babamızın akşam eve döneceğini biliyorduk. Bu filmi yapma nedenlerim arasında benim hayata ideolojik bakış açım da var. Ancak sinema sadece ideolojiyle yapılacak bir şey değil. Daha sonra bir buçuk sene boyunca, biraz da tembelliğimden, sadece notlar aldım, bir şeyler okudum

ama kendi hayatıma devam ettim. Film, senaryoyu toparlayıp mekân bakmaya başladıktan sonra ortaya çıktı.

Ayak Altında (Cem Öztüfekçi, 2008) ve Yokuş (Mehmet Can Mertoğlu, 2008) 35 mm çekilmiş filmler. Üstelik ikisi de şehir dışı yapımlar. Ayak Altında'ndan devam edersek, film ekibi nasıl oluştu?

Cem Öztüfekçi: Öncelikle, herkes kendi bildiği hikâyeyi, yani kendi bildiği çevreyi anlatırsa bu iş daha kolay oluyor diye düşünüyorum. Çünkü o işlerle uğraşmadan anlayamıyorsunuz. Ancak kurguya oturunca tam olarak ne yaptığınızı algılıyorsunuz. Benim filmimin görüntü yönetmeni Meryem Yavuz benim kız arkadaşımdır. Onunla *Eve Giden Yol*'ün (Semir Aslanyürek, 2006) setinde tanıştık. Ondan sonra birkaç arkadaş Antalya'ya gittik. O arada da bir şekilde birbirimizi motive ediyorduk. Elimizde benim bu hikâyeye vardı. En başta sadece ben ve Meryem vardık ve en büyük çaba Meryem'i ikna etmektir. O bir sürü kısa film çekmişti ama onu 35 mm çekmeye ikna etmek en çok enerjimi alan şeydi. Buna da değdiğine inanıyorum. Çünkü görüntü yönetmeni seçimi çok önemli; o, sette sizin gözünüz oluyor ve siz ona anlatmak istediğinizi tercüme ediyorsunuz. O da bunu seyirciye sunuyor. O, sektörde ışık asistanlığı, kamera asistanlığı yapmış, bir sürü kısa film çekmişti. Bundan sonra da kendi yolunuzu çizmeye karar verdik. Yani kapı çaldık, elimizde koca bir dosyayla Fono Film'e gittik; tüm post production'ı bedavaya yaptılar. Sinefekt'e gittik, filmler topladık. Kodak'la görüştük, indirim yaptılar. Onun dışında da Zonguldak'a bir sürü yere gittik. Önce mekân için araştırma yaptık. Çünkü senaryo mekânla da şekilleniyor. Sonra, konaklamadan tasarruf etmek için gece yola çıkıyor, sabah olunca da devlet dairelerini, üniversiteleri terörize etmeye başlıyorduk. Bir kaç denemeden sonra dayanamadılar valilik konaklamayı, belediye akşam yemeğini, üniversite yerel ekibi karşıladı. Sektörden de bir kaç ağabeyimiz destek oldu.

Bu büyük bir adım. Film çekim süreci birçok insan için basit bir işmiş gibi gelir ama sinemada çok hiyerarşik yapılar vardır.

Cem Öztüfekçi: Bildiğimiz usta çırak ilişkisi... Biz genel olarak daha başka bir yolu tercih ediyoruz. Elinizde bir iş varsa ve ben bunu çekeceğim diyorsanız yöntemler farklı olabilir. Yani bazen başkası sizi ikna eder, bazen de kendiniz başkalarımı ikna edersiniz.

Film ilk olarak ne zaman seyredildi?

Cem Öztüfekçi: 2 Şubat'ta filmin çekimi bitmişti. Eylül'de, Silifke'de *Tatil Kitabı*'nın (Seyfi Teoman, 2007) setinde çalışırken ise gala yaptık.

Film bittikten sonra birçok kez izlemiştinizdir. Geri dönüp baktığınızda filmde değiştirmek istediğiniz yerler oldu mu? Nerelerde hatalar görüyorsunuz?

Cem Öztüfekçi: Bir kere filmin genel ritmini çok beğenmiyorum. Bazı planlar erken kesiliyor. Kısa filmin belli bir limiti vardır. İlk işlerde limit, aslında insanı özgürleştirip daha yaratıcı kılabilir. Onun dışında oyuncu yönetimi çok daha iyi olabilirdi. Çok prova yaptım ve inanılmaz düşündüm fakat hala bununla ilgili eleştiri geliyor.

Casting'ten memnun musun?

Cem Öztüfekçi: Orada bir hata yaptım. Bu, benim sinema dilimi ilk kez oturtmaya çalışacağım filmi. Öte yandan çekim senaryosu ve objektifleri belliydi. Ne çıkacağını biliyordum ama bunu kimseye gösteremediğim için oyunculara sinema dilini anlatamadım ki bu çok önemli. Oyunculunun ritmi de çok etkili bir şey. Bir oyuncu büyük oynuyorsa siz yönetemiyorsunuz diye büyük oynuyor, çünkü dışarıdan göremez. İşte o zaman filmin ritmi sekteye uğrayabilir. Ama filmdeki oyunculukları çok beğenenler de oluyor. Onlar da haklıdır.

İstanbul dışında, taşrada çalışmanın hem avantajları, hem de dezavantajları var.

Cem Öztüfekçi: Bir filmin İstanbul dışında çekilecek şartları varsa gayet rahat çekilir bence. Bunun için de altı ay veya daha fazla bir hazırlık süreci gerekir.

Filmin algılanışı açısından, yurtdışındaki seyirci ve Türkiye'deki seyirci arasında bir farklılık var mı?

Cem Öztüfekçi: Yurtdışında bizi bazen rahatsız eden o büyük oyunculuğu bizim kadar göremiyorlar. Ama şu ana kadar gittiğimiz çoğu festivalde film hem tam salon oynadı, hem de soru cevap kısmı coşkuluymdu. Filmi hem politik olarak sevenler, hem de sevmeyenler çıkıyor. Senaryo yapısına da çok eleştiri geliyor. Çünkü ben filmde minimalist sinemayı ana akım sinemayla sentezlemeye çalıştım.

Filmin izleyici sayısı nedir?

Cem Öztüfekçi: Şu anda ulusal ve uluslararası gösterimlerle birlikte 5000 kişiyi geçti.

Mehmet Can, bize biraz *Yokuş'tan* bahseder misin? Karşılaştığın en büyük zorluk neydi mesela?

Mehmet Can Mertoğlu: İlk süreç senaryoyu tamamlayıp Kültür Bakanlığı'na gönderme süreciydi. Bana bu konuda merkezden Yamaç Bey (Okur), Elif Hanım (Ergezen) ve Ayşegül Hanım (Oğuz) yardımcı oldular. Bunun dışında danışmanım da yoktu. Dosyama danışman olarak kimseyi yazmamıştım. Bakanlığa Mayıs 2007'de başvurduğum. Önce almadım herhalde diye düşündüm ama Ağustos'un sonunda 4500YTL destek kazandığımı öğrendim. İlk anda çok iyi bir para gibi gözüktü ama sonra hiçbir şey olduğunu anladım. Sonradan neden 4500 YTL istediğimi de anlamadım. Çünkü zaten sunulan bütçenin %30unu verebiliyorlardı.

Filmde Taner Birsell'i oynatmak istiyordum. Taner Birsell de Akhisarlı ama onun programı uymadı. Sonra bir süre başka oyuncuları düşünürken bir yandan da görüntü yönetmeni düşünmeye başladım. Filme ilk dâhil olan kişi Zeki Demirkubuz filmlerinin görüntü yönetmeni olan Ali Utku'ydu. Onunla bayağı da çalıştık. Bir takvim yaptık. Bu arada ben Ankara'ya gittim. Filme Eylül'de para çıktı ve Bakanlık filmi Aralık başında teslim etmemi istedi. Filmi 35mm çekecektim ve o tarihte teslim etmem imkânsızdı. Bense Mart ayında teslim etmek istediğimi yazmıştım.

Sonra Şubat'a kadar uzattılar ama aslında bu zaten benim yasal hakkımdı. Bu yüzden, filmi planladığımızdan çok önce çektik. Ben aslında Ocak gibi çekmek istiyordum, ama Kasım'da çektik. Ocak'ta çok daha rahat çalışılarak çekilebilirdi.

Geçen yıl bir proje kapsamında Antalya Altın Portakal Film Festivali'ne gittik. Orada Orkan'la (Bayram) tanıştık. Orkan da bu projede yer alabileceğini söyledi. Ayrıca Cem (Öztüfekçi) festivalde *Ayakaltı* ile yarışıyordu. Orada Yamaç Bey'in önerisiyle Cem'i buldum. Cem bana bazı tüyolar verdi. Kamera ve Fono Film desteği Cem'in sayesinde. Cem aynı zamanda ses asistanlığı da yaptı. Fono Film'in desteğini bir şekilde ayarladıktan sonra film bulma konusunda da biraz Orkan koşuşturdu. Sürekli olarak Kodak'la Sinefekt'e gitti. Bu aşamada ben oyuncu olarak Ferudun Koç'u düşünmeye başladım. Kendisini aradık ve bir şekilde de ulaştık. Teklifimizi kabul etti. Ancak daha sonra çok büyük bir sorun çıktı. Görüntü yönetmenimiz Ali Utku çalışamayacağını söyledi. O zaman çok gerilmiştim. Apar topar yeni birini bulduk ve Ercan Özkan'la anlaştık. Ama en son gün Orkan'la konuşmuş, o da gelemeyeceğini söylemiş. Ondan sonra Cem bize Ersan Çapan'ı ayarladı.

Cem Öztüfekçi: Aslında daha önce de konuşmuştuk Ersan'la ama o dönemde tarihler ona pek uygun değildi.

Mehmet Can Mertoğlu: O sırada *Maskeli Beşler* (Murat Aslan, 2006) filminin oparötörlüğünü yapıyor-muş. Direkt oradan gelmiş. Kendisi son gün olmasına rağmen geldi.

Cem Öztüfekçi: Belli kamera şirketleri, güvendikleri asistan olmayınca sigortalı olsa bile kamera vermez çünkü kamera çok değerli bir malzeme.

Mehmet Can Mertoğlu: İşte o şekilde halledildi en büyük sorun. Zorluk diye en çok bunu anlatabilirim. Çok gerildim. Görüntü yönetmeni yok ve son güne giriliyor. Kötü bir durumdu.

O anda yılıp filmi çekmeyebilirdiniz belki.

Cem Öztüfekçi: Yok, ona ne ben ne de Orkan izin verirdik. Onun filmi olduğu için “Çekmeyebilirim” diyebilir ama birlikte çalışacağınız kişilerin ahlakı, inancı da çok önemli.

Mehmet Can Mertoğlu: En kötü ihtimal 35 mm çekmekten feragat edip merkezdeki kamerayı alıp, *Sardunya*'da (Mustafa Emin Büyükcoşkun, 2008) olduğu gibi, Orkan'ın da görüntü yönetmenliğini üstlenmesiyle bir çekim yapılırdı. Neyse ki Ersan geldi. Ondan sonra postprodüksiyon çok uzun sürdü. Film renkli çektik, siyah beyaza basıldı. O yüzden de görüntü tam istediğim gibi olmadı. Aslında siyah beyaz filme çekmek lazımmış. Bunu iş isten geçtikten sonra öğrendik.

Cem Öztüfekçi: Mesela Coen kardeşler *Orada Olmayan Adam*'ı (*The Man Who Wasn't There*, Joel Coen, 2001) renkli çektiler ve Kodak ses filmlerine bastılar. Onların istediği pürüzsüz bir siyah beyazdı. Mehmet, biraz da dokuların kontrastının daha yüksek olduğu bir görüntü istiyordu.

Mehmet Can Mertoğlu: Filmin post-prodüksiyonu ya Budapeşte'de ya da Tahranda olabiliyordu. Bu kadar büyük bir prodüksiyon yapamayacağım için de bu şekilde yapmak zorunda kaldık. Öte yandan filmin kurgusu çok uzun sürdü. Çünkü kurguyu Orkan bilgisayarda yaptı. Çok uzun ve kahır verici bir aşamaydı.

İlk gösterim Edinburgh'da oldu. O önemli bir deneyimdi. Film şu ana kadar kaç seyirciye ulaştı? Filme nasıl tepkiler geldi?

Mehmet Can Mertoğlu: Bir sayı tutmadım ama katıldığı bütün festivalleri düşünüyorum 1000–1500 kişi kadar vardır herhalde.

Cem Öztüfekçi: Mesela İtalyan Kültür Merkezi ve Fransız Kültür Merkezi beni iki ülkeye gönderdi. Hatta ben Güney İtalya'ya gittikten sonra Mustafa Emin'e de söyledim. O da Roma'ya İtalyan Kültür'ün desteğiyle gitti.

Mustafa E. Büyükcoşkun: Evet, bu önemli bir deneyimdi. Cem'in bu tecrübesi üzerine ben de İtalyan Kültür'ün kapısını çaldım, çok da iyi oldu. O şekilde İtalya'ya, Avrupa'ya gitmiş oldum. İlk defa uluslararası bir festivale katılma imkânımız oldu. Böyle imkânları değerlendirmek, belki konsolosluklardan, belki kültür merkezlerinden zorlamak lazım. Kültür Bakanlığı'nın da böyle bir desteği var ama oldukça zor işleyen bir süreç.

Mehmet Can Mertoğlu: Edinburgh'a seçtiğimizde Kültür Bakanlığı bize 5000 YTL daha verdi ve tüm masrafları karşıladı. Çünkü bakanlığın bir festival listesi var. Onlardan birine seçtiğiniz zaman Bakanlık ek yardımında bulunuyor.

Mustafa, senin filminizin yapım süreci daha hazırlıklı süreci. Öte yandan Cem de, Mehmet Can da filmlerini şehir dışında çektiler ama siz İstanbul'daydınız.

Mustafa E. Büyükcoşkun: İşin seneryo kısmından başlayacak olursak benim yazmakla ilgili çok ciddi bir problemim var. *Sardunya*'nın hikâyesi, henüz lisedeyken, ÖSS'ye hazırlanırken geldi aklıma. Sonra, ÖSS'ye birkaç ay kala Vefa'da, Süleymaniye civarında bir öğrenci yurdunda kalıyordum. Bizim Bilim ve Sanat Vakfı zaten Vefa'dadır. Bir senenin ardından Mecid Mecidi ile senaryo ödevi gündeme geldiğinde Boğaziçi'ne başlamıştım, hazırlık bitmişti ve ben o hikâyeyi geliştirdim. Yani bu aşamada *Yumurta* (Semih Kaplanoğlu, 2007) ve *Süt* (Semih Kaplanoğlu, 2009) filmlerinde Semih Kaplanoğlu ile beraber çalışan Orçun Köksal'ın çok büyük bir etkisi oldu. Semih Kaplanoğlu senaryomun gelişmesinde en büyük katkısı olan kişilerden biri. Ayşe Şasa'yla, Yeşilçam'ın çok eski senaristlerinden biriyle karşılıklı konuşma imkânım da oldu. En sonunda Mecid Mecidi'nin senaristi Mehran Kashani -ki İranda yaklaşık 16 uzun metrajlı filmin seneryosuna imzasını atmış, Behman Gobadi gibi bir yönetmenle çalışmış gerçekten önemli birisi - ile hikâyenin üzerinden geçtik. Her ne kadar senaryo bana ait olsa da, benim kolektif bir senaryo sürecim var. Başından beri düşündüğüm insanlar üzerinden hikâye yazmaya başladım.

Onun dışında, ekip oluştururken cesaret ettim ve Orkan'a (Bayram) "Böyle bir proje var. Dâhil olur musun?" diye sordum. O zaman Orkan'la pek tanıımıyorduk birbirimizi ama kabul etti. Yapım öncesinde herşeyi Orkan'la yaptık diyebilirim; filmdeki ışıklardan, mekânın boyanmasına kadar bir sürü şeyi Orkanla beraber yaptık. Yapım sonrasında da filmin festival kopyalarını yine Orkan'la beraber çıkarttık. Yani süreç bitmiyor.

Cem Öztüfekçi: Mustafa'nın dediği gibi; en başından herşeyi kendinizin yapması çok önemli. "Ben yönetmenim, arkadaşşıma yaptırırım, o koşursun." demek yerine herşeyi kendiniz yapınca ilerisi için iyi oluyor. Bu sayede başkalarının farkında olmadığını her şeyi biliyor ve çıkabilecek sorunları da önleyebiliyorsunuz.

Mustafa E. Büyükoçkun: Film yapmak tamamen bir ekip işi. Ekibi oluşturmak çok hayati bir şey. Bu filmi yaparken öğrendiğim en önemli şey ekibin varlığıdır. Seneryosundan, casting'e ve filmin uluslararası dağıtımına çıkmasına kadar bir ekibin olması çok hayati bir şey. Bu aşamada benim karşıma çıkan en güzel fırsatlardan bir tanesi de filmin oyuncusu Enes'in tavsiyesiyle filmde sanat yönetmenliği yapan Ayşegül'le tanışmamız oldu. Filmdeki atmosferin oluşmasında çok ciddi katkı sağladı. Ayşegül olmasaydı filmi bir öğrenci evinde ya da bir bekâr odasında çekerdik ve filmde bir şey olmazdı. Aslında kısa filmlerde sanat yönetmenliği en son ilgilenilen şeydir. Hâlbuki sanat yönetmenliği perdede gördüğünüz şeyi oluşturur. Ağustos ayında da prodüksiyona başladık. Oyuncu dâhil 9 kişiydik. Çekimleri Sülaymeniye'de ve Eminönü'nde yaptık. Benim o sırada aklımdan 35mm çekmek geçti bir an ama cesaret edebildiğim bir şey değildi. Çünkü filmdeki dezavantajlarımızdan bir tanesi de dış çekimlerimizin zorlu geçiydi. Bazı sahnelerde üç, beş tekrar aldık ki bu oldukça zorlayıcı bir şey. 35 mm'de bu kadar bonkör davranabilir miydik bilmiyorum? Film bir haftada çekti ama çekimler böyle zorlayıcı değildi. Çekimler genel olarak problemsiz bir şekilde geçti ama çekim sonrası sıkıntılıydı. Açıkçası post prodüksiyonu gereksiz yere uzadı, benim

şahsi işlerim araya girdi. Sonra Semih Kaplanoğlu'nun *Süt* filminde çalıştım, orada da çok şey öğrendim. Oyuncu yönetimiyle ilgili yaşadığım bütün sıkıntıların nasıl çözülebileceğine orada şahit oldum. Uzun metraj setinde bulunmak insana çok şey öğretiyor. Ses, kurgu ve miksajla ilgili daha profesyonel destekler almak istiyordum ama buna pek imkân olmadı. Belki önümüzdeki film bu açıdan daha iyi olacak. Kültür Bakanlığı'na başvurmamıştım ama Bilim ve Sanat Vakfı'nın desteği oldu. Merkezin ekipman destediği de bizi rahatlatmıştı. Mesela filmdeki işportacı sandığını kendinizde yapabilirsiniz, ödünç de alabilirsiniz. Fakat onun için bile üç beş gün harcamanız gerek. Oysa biraz paranız varsa gidip onu satın alabiliyorsunuz ve bu sizi çok rahatlatıyor. Kısa filmlerde bunlar hep problemdir. Ekibi bir arada tutabilecek bir motivasyonunuz varsa bunlar önemli şeyler.

Cem Öztüfekçi: Mesela *Yokuş'ta* Orkan, Mehmet Can'ı oldukça rahatlatmıştı. Çünkü uygulayıcı yapımcının bu işleri halletmesi yönetmenin sanata odaklanmasına daha çok yarıyor. Yönetmen ekiple uzun zaman geçirmek istiyor. Oyuncu ve ekibi tanımak, ön hazırlığı yapmak, mekân bulmak için zaman ayırmak çok önemli.

Merkeze çok sayıda kısa film başvurusu geliyor. Bana da fikrimi soranlar oluyor. "Yanınızda bu işin ticari ve iş kısmını seven bir arkadaşınız olsun." diyorum. İlle de yapımcı olması gerekmiyor ama yakın bir arkadaşınızın bazı şeyleri üzerine alarak sizi rahatlatması önemlidir. Yönetmenin asli görevi sette işin daha kaliteli daha sanatsal daha üretici tarafıyla uğraşmak olmalı.

Cem Öztüfekçi: Benim ağabeyim çekime bir hafta kala sette dâhil oldu. Üniversitede İşletme okudu ve para işlerinden anlıyor. Set boyunca herşeyi o yönetti. Bir de yeni çalıştığınız bir kişiyle kafanız rahat etmeyebilir. Bu, parayı önemseydiğinizden değil, ekibin memnuniyetini önemseydiğinizdendir. Çünkü siz herkese iyi konaklama, iyi ulaşım, iyi yemek veremeyebilirsiniz. Yalnızca bu değil, ahlaki bir boyut da var. Bir filmi çektikten sonra, film çok

başarılı olsa ama birlikte çalıştığımız herkes arkanızdan küfretse hiçbir değeri kalmaz.

Mustafa E. Büyükcoşkun: Ben ufak bir ekleme yapmak istiyorum. Türkiye’de kısa filmin dağıtım sorunu henüz aşılabilmiş değil. Bir takım festivaller var ama biz onlardan pek nasiplenemedik nedense. Kısa filmin tek mecrası festivallerdir. Öte yandan pazarlama kısmı da çok fazla ciddiye alınması gereken bir şey. Doğru düzgün bir kopya, bir DVD kutusu, bir festival listesi insanın hedefine ulaşması için gerekli şeyler. Evde yakışık 150 festivallik bir listem var, filmi göndermediğim yer kalmadı. İtalya’dan Hindistan’a kadar film on beş festivalde gösterildi. Sonuçta bir şey yapıyorsunuz ve insanlara ulaşmadıktan sonra kendi kendinizi tatmin eden bir şey gibi kalabiliyor. Bu bağlamda pazarlamaya da bir vakit ayırmak, bir bütçe ayırmak gerekiyor. Ben şimdi hesaplıyorum pazarlamanın 1000 YTL masrafı olmuş. Bu, sırf posta masrafı ve bu masraf cebinizden çıkıyor. Bunları bütçeye dâhil etmek gerekiyor.

Cem Öztüfekçi: Bir ay önceden PTT ile gönderip maille kontrol edin. Çünkü yurtdışına göndermek çok önemli bir masraf.

Mustafa E. Büyükcoşkun: Kendi işinizin ciddiye alınması açısından filmin bir takım yerlere dağıtılması önemli. Bu festivaller ileride, yeni projeler oluştururken size yeni bağlantılar sağlayabiliyor.

Bize festival deneyimlerinizden bahseder misiniz?

Mehmet Can Mertoğlu: Biz yurtdışında Edinburgh Festivali’ne katılabıldık. Zaten prömiyeri de orada oldu. İngiliz Kültürü daha soğuk bir kültür. Eğer bir kısa film festivali olsaydı daha faydalı bir etkileşim olabilirdi. Böyle olunca da orada adam muamelesi görmedik. Fakat film dolu bir salonda gösterildi. Orada da bir sorun yaşadık. 35 mm film kopyası çizikti ve çok sıkıntılı bir ilk gösterim oldu. Çok farklı bir tepki almadık yurtdışında, açığı fazla bir etkileşim olmadı.

Mustafa E. Büyükcoşkun: Bizim yurtdışında iki festival deneyimimiz oldu. Birtanesi Roma Kısa Film Festivali'ydi. Bu festival aslında Roma'da değil Roma'nın dışında küçük bir kasabada yapılıyor. Seyirci kitlesi de o kasaba sakinlerinden ve festival katılımcılarından oluşuyor. Minyatür bir festivaldi ve çok samimi bir ortamdı. Daha sonra Fransa'da bir kısa film ajansında editörlük yapan biriyle tanıştım. Benim asıl festival diye nitelendirdiğim şeyse Çek Cumhuriyeti'nde oldu. Film Karlovy Vary'de, Fresh Fest Öğrenci Film Festivali'ne gitti. O da entranş bir tecrübeydi çünkü sinema öğrencisi değilim, o yüzden de festivale katılamıyordum. Fakat Mithat Alam Film Merkezi'ni bir sinema estütüsü gibi kabul ettirdik. Böylece merkezdeki yapımlar da daha resmi bir hüviyet kazanmış oldular. Orası oldukça profesyonel ve güzel tasarlanmış bir festival. Çok iyi bir ekibi var. Zaten o ekip Karlovy Vary Film Festivali'ni düzenleyen ekiple ortak çalışıyor ve işlerini çok ciddiye alıyorlar. Bir kısa film festivali olmasına karşın sabah kontrol seansı diye bir şey var ve siz orada kendi filminizin teknik olarak yeterli şartlarda gösterilip gösterilmediğini kontrol ediyorsunuz. Festivale Avrupa'daki film okullarından çok büyük katılım vardı. Orada her yerden insanla tanıştım. Benim için çok iyi bir tecrübeydi. Bu, nerede olduğumuzu, nerede durduğumuzu görmek açısından ciddi bir karşılaştırma imkânı tanıyor.

Sizce genç yönetmenlerde 35 mm tutkusu mu var? Neden 35 mm tercih ediliyor? Benzer lensler kullanılarak film dijital de çekilebilir. Filmi 16 ya da 35 mm'ye çektiysen bazı festivallerde ön elemeden otomatik olarak geçiyorsun. Dijitalde bazı sorunlar çıkabiliyor. Bu seçim görüntü kalitesiyle mi, yoksa ekibi motive etme çabasıyla mı ilgili?

Cem Öztüfekçi: Öncelikle, benim için öz ve biçim ilişkisi çok önemli. Bu filmi video ile yapsaydım seyirciye geçen etkisi düşecekti. Çünkü bu gidip kâğıt kalemle yazdığım, basılan bir edebiyat eseri değil. Kullandığın ışığa kadar hepsi resimde kullandığın paletler gibidir. Tabi ki 35 mm olması artı oluyor. Bazı festivallerin yönetmenliğinde

hala 35 ve 16 mm koşulu var. Ama artık pek çok festivalin Beta SP, Digi-Beta, Mini DV ya da DVD projeksiyonları var. Öte yandan 35 mm ile başlamak ön hazırlık esnasında zihninizde tasarladığınız şeyi daha iyi bilmenizi sağlıyor.

Örneğin; Selim Evcı'nın *İki Çizgi* (2008) isimli ilk uzun metraj filmi HD bir kamera ile SONY Z1 olarak çekildi ve Venedik'te Film Festivali'ne seçildi.

Cem Öztüfekçi: Z1 merkezdeki HD'nin bir alt modeli ve film Venedik'e seçildi. Yani önce hikâyeyle, reliteyle, mizansenle olan problem çözülmeli, ondan sonra hikâye yol gösteriyor. Öte yandan 35 mm de gösteriyor ki bu daha sabırlı bir adam, bütün bunların peşinden koşmuş. Dolayısıyla kaale alınma şansınız artıyor. Benim B planım da vardı ama hikâye bunu gerektirdiği için öncelikle 35 mm'nin peşinden gittim. Olmasaydı "Aa! 35 mm olmadı bu filmi çekmem." demiyecektim.

Mehmet Can Mertoğlu: Siyah beyaz 35mm'de daha iyi bir doku yakalayabileceğimi düşündüm. Ama dediğim gibi; görüntü yönetmeni konusunda yaşadığımız sıkıntı devam etseydi mecburiyetten 35 mm'den vazgeçecektik.

Dinleyici Soruları

Festival deneyimlerinizden bahsedebilir misiniz? Filmelerinizi başka ülkelerin izleyicileriyle paylaşırken neler hissettiniz? İzleyiciler ve diğer yönetmenlerle kurduğunuz ilişkiler size neler kattı?

Cem Öztüfekçi: Yol parasını konsolosluk ya da bir Kültür Merkezi verirse gidecek çok yer var aslında. Çünkü çok festival var. Kısa film yurtdışında çok ciddiye alınıyor ama kötü bir projeksiyonla karşılaştığınız da oluyor. Ben Fransız Kültür'ün desteğiyle Marsilya'ya giderken Paris'e uğradım. Orada Femis ve Sorbonne gibi sinema okullarını gezdim. Öğrenci profilini biraz daha yakından gözlemlene şansım oldu. Mesela şu anda Fransa'da yürütücü işlerimi yapan bir arkadaşım var. Gene Paris'teyken,

bir başka Brezilyalı yönetmenle oradaki gettolarda tek günlük bir çekim yaptık. Benim yanımda kameram vardı. O da çekimin uygulayıcı yapımcılığını yaptı. Ocak'ta da inşallah yeni kısa filmler çekeceğim. Demek istediğim; bağlantı kurmak çok önemli. Özellikle yönetmenlerin geldiği festivallerde onlarla ülkelerini, kültürlerini, orada sinema yapma pratiklerini konuşuyorsunuz. Hepimizin keskin görüşleri var, ama biri diğerine başka bir bakış açısı kazandırınca onun üzerine düşünüyoruz. Yani filmi algılamak da ayrı bir olay. Bunun dışında, Türkiye dışında bir festival sizi kabul ettiğinde "Bizim için bir onurdur." diyor. Çünkü filmler yapılıyor ki festivaller varolabiliyor.

Üçünüzün filminde de dinsel öğeler vardı. Yani filmin belli karelerinde cami görüntüsü, ya da fonda Sela sesi vardı. Bunlar filmlerinize rutinin bir parçası olarak mı yer aldı, yoksa başka sebepleri var mıydı? Bu konuyla ilgili yorumlarınız nedir?

Cem Öztüfekçi: Ben bu öğeleri bilerek arka arkaya koydum. Bu toplumda yaşadığım için bu toplumun inanç öğeleri ve çelişkileri benim için çıkış noktası ama bu öğeler filmin çıkış noktası değildi. Yani bir karakter yaratıyorsunuz, bir kıyafet giydiriyorsunuz ve belli bir mizansen, belli bir atmosfere oturtuyorsunuz. Dolayısıyla bu dinsel öğeleri de koymak gerektiğini düşündüm.

Mehmet Can Mertoğlu: Benim kullandığım öğeler dinsel olmaktan öte taşra gerçekliği anlamını taşıyordu, en azından bildiğim tanıdığım anlamda taşra. *Yokuş*'ta duyduğunuz Sela değil, Mevlüttü. Çok fazla Mevlüt okunur bizim oralarda. Üstelik o sırada gerçekten Mevlüt okunuyordu bir yerde. O yüzden de filmde kalmasında bir sakınca görmedim.

Mustafa E. Büyükcoşkun: *Sardunya*'da kullanılan dinsel öğeler de aslında aynı noktadan, yani o işçilerin gündelik hayatın pratiklerinden kaynaklanıyor. Benim kullanmaya çalıştığım şey genel biçimiyle işportacının kıza kurduğu ilişkideki mesafedir. Kurduğu ilişkinin o mesafeliliğinden dolayı, ilişkinin bir süre sonra daha metafizik

bir şeye dönüştüğünü hissettirmeye çalıştık. Ne kadar baskıydım bilemiyorum, ama *Sardunya* gibi bir simgesellik üzerinden dahi de olsa işportacının o tutkusunu aşkınlığa taşımaya çalıştım. Cami sahnesine gelirsek; orada benim kimliksel yönetimimden ziyade işportacının kendi gündelik hayatı önemli. İnanan bir insanın, kendi inandığıyla, inandığı değerlerle ve kendi hayat biçimiyle bu dünyaya ait olan, metafizik alanın dışında olan şeyler arasında yaşadığı çok ciddi bir çatışma var. Özellikle modern toplumlarda, modern yaşamlarda ve Türkiye gerçeklerinde çok net gördüğümüz çok acıtıcı bir gerçek bu. Öte yandan pek çok toplumsal çatışmanın temelinde yatan bir şey de budur. O bağlamda da işportacının orada tam Cuma namazına durmak üzereyken o tutkuyla bağlandığı kızı görmesi, onun peşinden gitmek isteği ama gidemeyişi, orada kalmak zorunda olması veya kalmayı tercih etmesi benim açımdan önemliydi. Bu nedenle filme böyle bir şey koymak istedim.

Antalya Film Festivali'nde gösterim koşulları nasıldı?

Mehmet Can Mertoğlu: Ben Antalya'nın gösterim şartlarından muzdarip oldum. 35 mm'den geçtik, Betacam gösterelim dedik ama onda da seste bir sorun çıktı. Benim filmimde müzik yok, sestem beslenen bir film. O açıdan sesin iyi duyulması önemliydi. Gösterimden bir gün önce bir deneme yapmıştık, kötüydü ama en azından rezalet değildi. Ama gösterimde, hiç ses duymadık yani sessiz bir filmmiş gibi izlendi.

Cem Öztüfekçi: Bir önceki sene ben de Antalya'da aynı şeyleri yaşamıştım. Ben filmi 35 mm kopyasından gösterdim. Sonra festival yönetimine şikâyetlerimi yazdım. Az film seçtiklerini de söyledim. Türkiye'de festivaller Kültür Bakanlığı'ndan para alıyor. O paranın onda birine festival yapılıyor, geri kalanı da cebe atılıyor. Bizim yapmamız gereken şey birlikte oturup taleplerimizi kaleme almaktır. Uzun metraj yönetmenlerinden de destek alınabilir. Bunu festivallerle paylaşmak gerek.

Ayak Altında'da filmin sonundaki intihar sahnesinde karakter intihara neden yalnız gitmiyor, arkadaşına haber veriyor?

Cem Öztüfekçi: Çünkü ölünce çaldığı paranın bir bölümü ailesine verilecek. Onun da cesedini alacak bir arkadaşına ihtiyacı vardı. Arkadaşını aramasının tek nedeni buydu.

“İhtiyacım kadar para alacağım.” demişti. Büyük bir miktarda para mı aldı?

Cem Öztüfekçi: Onun kişisel ihtiyacı aynı zamanda ailesinin de kişisel ihtiyacıydı. O noktada daha düşük bir anlatımımız var. O siyah mağarada, karanlıkta aslında bir değiş tokuş oluyor. Bu öğrenci filmlerinde de çok görülen bir şey. Herkes silah bulabilir diye düşünülmesin, o sahneyi bir anda çekmededen silah çıkmasını diye koydum. Yani hem silah parası, hem ailesine bırakacağı küçük bir para... İhtiyaç sadece kendine bir silah alma ihtiyacı değil bence.

Parayı elden teslim edip daha sonra intihar edebilirdi. Arkadaşını neden özellikle oraya çağırıyor?

Cem Öztüfekçi: Katılıyorum, önce parayı verip sonra da intihar edebilirdi. Ama parayı verene kadar yakalanabilirdi. Arkadaşına haber vermeseydi, onu oradan geçen başka biri bulsaydı, o para da ailesinde gitmeyecekti.

Kahveden çıktıklarında arkadaşından işi olduğunu söyleyerek ayrılıyor. Orada bir bakış var ve ben arkadaşına kötü bir şey yapacak gibi düşündüm. Bunu özellikle mi koydunuz?

Cem Öztüfekçi: Bu yorumu ilk defa duyuyorum. Bu yorumlar önemli çünkü film bittikten sonra kamunun malı oluyor ve eleştirmenle izleyici filmi kendi dünyasına göre tamamlayıp yorumluyor. Benim için filmle ilgili yeni bir şey duymak heyecan verici.

M. Cem Öztüfekçi Kimdir?

1985 yılında, İstanbul'da doğan Cem Öztüfekçi Özel Amerikan Robert Lisesi'ni burslu ve yatılı olarak okudu. Eğitimine Marmara Üniversitesi Sinema-Tv Bölümü'nde devam eden Tüfekçi, Mustafa Ziya Ülkenciler ve İsmail Karadaş ile çalıştı.

Mehmet Can Mertoğlu kimdir?

1988 yılında Akhisar'da doğan Mehmet C. Mertoğlu orta öğrenimini İzmir Atatürk Lisesi'nde tamamladı. Öğrenim hayatına Boğaziçi Üniversitesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü'nde devam eden Mertoğlu, Mithat Alam Film Merkezi bünyesinde faaliyet gösteren Sinefil dergisinin editörlüğünü yapmıştır.

Mustafa Emin Büyükçoşkun kimdir?

1988'de İstanbul'da doğan Mustafa Emin Büyükçoşkun Çağaloğlu Anadolu Lisesi'ni bitirdi. Öğrenimine Boğaziçi Üniversitesi Tarih Bölümü'nde devam eden Büyükçoşkun ilk kısa filmini Lise 2'de çekti. Büyükçoşkun, Semih Kaplanoğlu'nun filmi *Sûl*'te kamera asistanlığı yaptı.